
SISÄLLYS

Muutoksia ja yhteistyötä	2
Förändringar och samarbete	5
Tutkijoiden kirjastokortteli	9
Kokoelmat lähelle käyttäjiä	9
Uusiin kokoelmatiloihin	10
Painettujen julkaisujen merkitys säilyy	13
Musiikkikirjasto ja äänitekokoelmat täydentyvät	14
Kansakunnan julkaisut ja niitä koskeva tieto talteen	15
Elektronista kirjastoa rakentamassa	17
Lajissaan ensimmäinen: Yliopistojen Linnea2 -konsortio	20
Kansallinen elektroninen kirjasto osaksi kansalliskirjastoa	21
Kansainvälinen toiminta	23
Kansalliskirjasto kulttuurilaitoksena	24
Organisaatio ja henkilöstö	27
Talous	28
Tilastot	29
Liitteet	30
Lahjoitukset	30
Kulttuuritoiminta	30
Julkaisut	31
Vierailuja kirjastossa	31
Osallistuminen kansainvälisten järjestöjen ja yhteistyöelinten toimintaan	31
Kirjastoalan seminaarit ja tapahtumat	32
Meneillään olevat mittavat yhteistyöprojektit	32
Kirjaston hallintoelimet	33
Organisaatio	34
Yliopistoasetus	35

MUUTOKSIA JA
YHTEISTYÖTÄ

Vuoden 2000 aikana saatettiin päätökseen yliopistokirjastojen yhteisen atk-järjestelmän hankinta, mikä on epäilemättä kirjaston laajakantoisin kansalliskirjastohanke viime vuosien aikana. Se kuvastaa hyvin kansalliskirjaston nykyistä tehtävää toimia kirjastojen yhteisenä tukiorganisaationa ja edistää yhteistyötä kirjastojen ja tässä tapauksessa myös yliopistojen kesken. Vuoden 2000 aikana allekirjoitettiin sopimus Voyager-järjestelmän hankinnasta ja selvitettiin kirjastojen atk-verkon laiteratkaisu.

Yliopistot päättivät hankkia yhteisen suuren palvelimen, jolle paikallisjärjestelmät sijoitetaan. Palvelimen ylläpitoorganisaatioksi valittiin CSC Tieteellinen laskenta Oy. Kysymyksessä on myös kansainvälisesti katsoen ainutlaatuisen moderni ratkaisu, joka käyttää hyväkseen yliopistojen tehokasta tietoverkkoa FUNET:ia.

Kirjastojen atk-verkon uudesta arkkitehtuurista seuraa, että yliopistot muodostavat uudenlaisen konsortion, jonka tehtävänä mm. on hallita yhteisesti omistettua suurta tietokonetta. Kysymyksessä oli lajissaan ensimmäinen konsortiosopimus yliopistojen kesken. Kansalliskirjasto toimii konsortion tukiorganisaationa ja tekee parhaillaan kehittämistyötä uuden järjestelmän sopeuttamiseksi vastaamaan suomalaisen käyttäjien tarpeita.

Kansallisen elektronisen kirjaston ohjelma FinELib on vakiintunut osaksi kirjaston normaalia toimintaa. Tavoitteena on kehittää ohjelmaa yliopistojen yhteisenä hankkeena. Tässä työssä kirjastoa tukee Kuopion yliopiston rehtorin Petteri Parosen johdolla toimiva

uusi ohjausryhmä. Elektronisten aineistojen hankinnan lisäksi ohjelman avulla kehitetään uusia teknisiä ratkaisuja, jotka helpottavat aineistojen käyttöä. Ohjelmaa kehitetään entistä selkeämmin kansalliseksi tarjoamalla palveluja sekä ammattikorkeakouluille, yleisille kirjastoille että tutkimuslaitoksille.

Tämä menestyksellinen ohjelma kehittää konkreetilla tavalla yhtä keskeistä osaa kansallisen virtuaaliyliopiston perusrakenteista.

Järjestelmällinen kehittämistoiminta on ollut käynnissä myös elektronisen julkaisu toiminnan alueella. Yhdessä Tieteellisten seurain valtuuskunnan ja KOPIOSTO:n kanssa kirjasto on kehittänyt elektronista julkaisu toimintaa ja sen lisäksi valmistellut elektronisten vapaakappaleitten käsittelyratkaisuja sekä elektronisten julkaisujen kuvailu- ja tunnistamismenetelmiä. Ne tulevat palvelemaan kaikkia, jotka harjoittavat verkkojulkaisemista. Kirjaston toimiala tulee tältä osin ulottumaan kirjastojen lisäksi myös muualle yhteiskuntaan.

Verkkopalvelujen käyttö on ollut jatkuvassa kasvussa. Tietokantojen käyttö on lisääntynyt samalla, kun tietokannat ovat kasvaneet. Eniten on kasvanut ARTO-tietokannan käyttö sen johdosta, että tietokannan peitto on parantunut, kun siihen on lisätty KATI-tietokannan tietoja. Merkittävää on ollut myös musiikin VIOLA-tietokannan kasvu sen johdosta, että kirjasto on solminut sopimuksen Yleisradio Oy:n kanssa luettelotietojen hankinnasta. Vuoden lopulla päästiin sopimukseen myös siitä, että opetusministeriö rahoittaa sekä yleisten kirjastojen että ammat-

tikorkeakoulujen ryhmälisenssit, jotka avaavat niiden vapaaseen käyttöön kirjaston keskeiset kansalliset tietokannat.

Kirjaston kotisivuilla on vuoden aikana ollut runsaat miljoona käyntiä, joiden yhteydessä on haettu noin 15 miljoonaa dokumenttia.

Mikrokuvaus- ja konservointilaitoksen toiminnassa on perustoiminnan lisäksi valmistauduttu kansallisen digitoitintikeskuksen kehittämiseen. Työtä on rahoitettu etupäässä ulkopuolisin projektivaroin, joitten saamiseksi on etsitty myös uusia lähteitä. Painopiste on ollut sanomalehtien digitoinnissa, ja yhteistyötä on harjoitettu mm. Helsingin Sanomien kanssa. Vuoden lopulla allekirjoitettiin sopimus, jonka nojalla kirjasto tulee saamaan sähköisessä muodossa olevan hakemiston Helsingin Sanomien vuosikertoihin. Tällainen hakemisto helpottaa tuntuvasti tutkijoiden työtä.

Sanomalehtien digitoinnin ohella on digitoitu mm. karttoja Nordenskiöldin kokoelmasta ja käytetty laitteistoa, joka hankittiin erillisrahoituksen avulla suurikokoisen värillisen aineiston digitointia varten.

Kirjaston paikallispalvelut ovat kokeneet monia muutoksia. Uusien maanalaisten kokoelmatilojen valmistuttua kirjasto käynnisti yliopiston historian suurimman kokoelmien muuton. Vaikka siirtoja tehtiin kaksivuorotyönä, muutto jatkui vuoden 2001 puolelle. Hyvin suunnitellun muuttojärjestyksen ansiosta kokoelmat ovat olleet käytännöllisesti katsoen koko ajan tutkijoiden ulottuvilla. Ongelmia on lähinnä aiheuttanut se, ettei maanpäällisiä avokoko-

Voyager-kirjastojärjestelmää koskevan sopimuksen allekirjoittivat ylikirjastonhoitaja Esko Häkli ja toimitusjohtaja Jane Burke.

elmia ole voitu saada sijoitetuksi niiden lopulliseen järjestykseen, koska rakennustyöt ovat olleet tältä osin kesken. Palvelutasoa voidaan nyt parantaa olennaisesti ja saada suljettujen kokoelmien aineisto joustavasti tutkijoiden käyttöön.

Vuosi 2000 on ollut ensimmäinen kokonainen vuosi, jolloin kirjastokorttelin kaikki maanpäälliset tilat ovat olleet tutkijakäytössä. Pääsemme vasta nyt näkemään, miten tilat ja niissä tarjottavat palvelut vastaavat käyttäjien tarpeita. Kirjasto on sopinut humanistisen tiedekunnan kanssa yhteistyön kehittämisestä nyt, kun kirjaston pitkä rakennusvaihe on päättymässä ja kun tiedekunta on saanut ratkaistuksi omien toimintojensa tulevan sijoituksen.

Kirjasto on kansalliskirjastostrategian mukaisesti käynnistänyt myös kirjallisuuden hankinta- ja kokoelmapolitiikan valmistelun. Tavoitteena on tehostaa valtakunnallisia tarpeita palvelevan kirjallisuuden hankintaa ja pyrkiä lisäämään valtakunnallista rahoitusta tähän tarkoitukseen. Samassa yhteydessä valmistellaan yliopistoa palvelevan kirjallisuuden hankintaperiaatteita yhteistyössä erityisesti humanistisen tiedekunnan kanssa.

Kirjaston kulttuuritoiminta on ollut tavallista laajempaa ja näkyvämpää. Uudet tilat ovat mahdollistaneet mm. aikaisempaa suurempien näyttelyjen ja luentosarjojen järjestämisen. Kevään "Tiedenäisiä" -näyttelyn avasi Tasavallan Presidentti Tarja Halonen, ja näyttely sai osakseen runsaasti huomiota. Syksyllä järjestetyn "Suomen tiede Euroopassa" -näyttelyn avasi puolestaan opetusministeri Maija Rask. Suurimman julkisuuden keräsi kuitenkin "Terra Cognita" -

näyttely, joka kuului Helsingin kulttuurikaupunkivuoden ohjelmaan. Näyttelyyn julkaistiin laaja kartografian historiaa käsitellyt kokoomateos, joka valittiin mm. Tieto-Finlandia -kilpailun loppukilpailuun. Nordenskiöldin kokoelmasta peräisin olleita maailmankarttoja sisältänyt Terra Cognita CD-ROM osoittautui erityisen suosituksi.

Kirjaston muu julkaisutoiminta on tuottanut vieläkin merkittävämpiä tuloksia. Anna Perälän toimittama kaksiosainen monumentaaliteos "Suomen typografinen atlas" on myös kansainvälisesti katsoen ainutlaatuinen saavutus, ja Markus Brummer-Korvenkontion lastenkirjabibliografia puolestaan on poikkeuksellisen perusteellinen inventaari Suomen varhaisesta lapsille julkaistusta kirjallisuudesta. Jean Sibeliuksen koottujen teosten sarjassa ilmestyi vuoden mittaan kaksi uutta osaa.

Kansainväliset yhteydet ovat vahvistuneet monin tavoin. Kirjasto osallistuu tiiviisti Euroopan kansalliskirjastojen yhteishankkeisiin ja on mukana myös uudessa Euroopan elektronisen kirjaston TEL-hankkeessa. Kirjaston asiantuntijapanos kiinnostaa laajalti ja kysyntää olisi enemmänkin kuin mihin kirjastolla on mahdollisuuksia.

Yliopisto teetti vuoden aikana kirjastopalvelujensa arvioinnin ja käytti hyväkseen kansainvälistä asiantuntijapanelia. Kansalliskirjaston toiminta ei sisältynyt arviointiin, mutta se sai siitä huolimatta osakseen runsaasti kiitosta. Yliopiston kokoama tausta-aineisto sisälsi myös kirjaston palvelujen kritiikkiä, joka pääosin näytti aiheutuneen siitä, että kirjaston palvelujen järjestämi-

nen on vielä kesken ja että siitä olisi ollut syytä tiedottaa tehokkaammin.

Jokseenkin yllättäen arviointipaneli esitti, että kansalliskirjasto olisi erotettava yliopistosta. Yliopiston johto asettui näyttävästi tukemaan ehdotusta, jonka opetusministeriö nyttemmin on kuitenkin torjunut. Kirjasto tulee hallinnollisista ratkaisuista riippumatta jatkaamaan toimintaansa nykyisissä tiloissaan. Kirjastokortteli näet on peruskorjattu ja uudet kokoelmatilat rakennettu kansalliskirjaston tarpeisiin. Yliopisto on näin ollen jatkossakin kansalliskirjaston paikallispalvelujen suurin käyttäjä, minkä takia yhteistyötä tulee kehittää hallinnollisista ratkaisuista riippumatta.

Olemme joutuneet viime vuosina elämään muutoksen keskellä. Päättynyt vuosi on ollut suurten uudelleenjärjestelyjen aikaa, ja muutokset jatkuvat kaikilla tasoilla edelleenkin. Tämä asettaa suuria vaatimuksia henkilökunnalle, jonka työn varaan kirjaston menestys rakentuu. Esitän lämpimät kiitokseni henkilökunnalle sekä kaikille niille tahoille, jotka ovat monin eri tavoin edesauttaneet kirjaston toimintaa ja sen suuria hankkeita. Päättynyt vuosi on ollut poikkeuksellisen menestyksellinen. Kiitän myös yhteistyökumppaneitamme, joitten osuus on ollut erittäin merkityksellinen. Ajattelen tällöin, rakennushankkeiden lisäksi, ennen muuta yliopistojen yhteisen atk-järjestelmän hankintaa ja sen yhteydessä valittuja uusia, ennakkoluulottomia ratkaisumalleja.

FÖRÄNDRINGAR
OCH SAMARBETE

År 2000 slutförde biblioteket anskaffningen av universitetsbibliotekens gemensamma adb-system, vilken utan tvivel är bibliotekets mest omfattande nationalbiblioteksprojekt under de senaste åren. Projektet återspeglar väl nationalbibliotekets aktuella uppgift att fungera som en gemensam stödorganisation för biblioteken och att främja samarbetet mellan biblioteken och i detta fall också mellan universiteten. Under samma år undertecknades ett avtal om anskaffning av Voyager-systemet och beslöts om hårdvaran för universitetsbibliotekens adb-nät. Universiteten beslöt sig för att skaffa en gemensam stor server, där de lokala systemen placeras. Till underhållsorganisation för servern valdes CSC Tieteellinen laskenta Oy. Detta projekt, som utnyttjar universitetens effektiva datanät FUNET, är även ur internationell synpunkt en unik lösning i sin modernitet.

Av bibliotekens adb-näts nya arkitektur följer, att universiteten bildar ett konsortium av ny typ, vars uppgift är bl.a. att förvalta en stor dator som ägs gemensamt. Det här konsortiumavtalet är det första i sitt slag mellan landets universitet. Nationalbiblioteket fungerar som stödorganisation för konsortiet och arbetar som bäst på att utveckla anpassningen av det nya systemet till de finländska användarnas behov.

FinELib, det nationella elektroniska bibliotekets program, har etablerat sig som en del av bibliotekets normala verksamhet. Det är meningen att utveckla programmet som ett gemensamt projekt mellan universiteten. Biblioteket stöds i detta arbete av en ny styrningsgrupp under ledning av rektorn för Kuopio universitet

Petteri Paronen. Förutom anskaffning av elektroniskt material utvecklas med hjälp av programmet nya tekniska lösningar, som underlättar användningen av material. Programmet utvecklas allt tydligare i nationell riktning genom att erbjuda tjänster till såväl yrkeshögskolor, allmänna bibliotek som forskningsinstitut. Detta framgångsrika program utvecklar på ett konkret sätt en central del av de grundläggande strukturerna för det nationella virtuella universitetet.

Också inom den elektroniska publiceringen har en systematisk utveckling skett. Tillsammans med Delegationen för de vetenskapliga samfundet och KOPI-OSTO har biblioteket utvecklat elektronisk publicering och dessutom utarbetat lösningar för behandling av elektroniska friexemplar och beskrivnings- och identifieringssystem för elektroniska publikationer. De kommer att betjäna alla som publicerar på nätet. Bibliotekets verksamhetsfält kommer på detta område att omfatta inte bara biblioteken utan också övriga delar av samhället.

Användningen av bibliotekets nät-tjänster har ökat stadigt. Användningen av databaser har ökat samtidigt som databaserna har vuxit. Mest har användningen av databasen ARTO ökat därför att dess täckning har förbättrats efter att data från databasen KATI har överförts på den. Även musikdatabasen VIOLA har vuxit avsevärt eftersom biblioteket har ingått ett avtal med Yleisradio Oy om anskaffning av kataloguppgifter. I slutet av året avtalades också att undervisningsministeriet finansierar både de allmänna bibliotekens och yrkeshögskolornas grupplicenser, som ger dem fri tillgång till bibli-

Presidentti Tarja Halonen avasi Tiedenaisia-näyttelyä.

otekets centrala nationella databaser.

Bibliotekets hemsidor har under året besökts drygt en miljon gånger, och i samband med besöken har ca 15 miljoner dokument tagits fram.

Inom mikrofilmningen och konserveringen har man utöver basverksamheten förberett en utveckling av en nationell digitaliseringscentral. Arbetet har finansierats i huvudsak med externa projektmedel, för vilka man också har sökt nya finansieringskällor. Tyngdpunkten har legat på digitaliseringen av dagstidningar, och man har samarbetat med bl.a. Helsingin Sanomat. I slutet av året undertecknades ett avtal, som kommer att ge biblioteket ett index i elektronisk form till Helsingin Sanomats årgångar. Ett sådant här index underlättar forskarnas arbete kännbart.

Förutom dagstidningar har man digitaliserat bl.a. kartor från Norden-skiölds samling och använt en apparatur, som med hjälp av en separat finansiering anskaffats för digitalisering av färgmaterial av stort format.

Bibliotekets lokala service har genomgått många förändringar. Efter att de nya underjordiska samlingsutrymmena blivit färdiga inledde biblioteket den största flyttningen av samlingar i universitetets historia. Fastän flyttningarna gjordes i två arbetsskift, fortsatte de in på år 2001. Tack vare att flyttningen var väl organiserad har samlingarna praktiskt taget hela tiden stått till forskarnas förfogande. Problematiskt har närmast varit att man inte lyckats placera de öppna samlingarna som är ovanför jorden på sina slutgiltiga ställen, eftersom byggnadsarbetena inte varit färdiga för deras del. Servicenivån kan nu förbättras avsevärt och materialet från de

slutna samlingarna kan flexibelt utnyttjas av forskarna.

Året 2000 var det första hela året som bibliotekskvarterets alla ovanjordiska lokaler har varit i forskarnas användning. Det är först nu som vi får se, hur lokalerna och den service som erbjuds där motsvarar användarnas behov. Biblioteket har med humanistiska fakulteten avtalat om att utveckla samarbetet nu när bibliotekets långvariga byggnadsskede håller på att fullbordas och fakulteten lyckats lösa frågan om den kommande placeringen av sina egna funktioner.

Biblioteket har i enlighet med sin nationalbiblioteksstrategi också börjat planera sin litteraturanskaffnings- och samlingspolitik. Målet är att effektivera den litteraturanskaffning som uppfyller de riksomfattande behoven och att öka den riksomfattande finansieringen för detta ändamål. I detta sammanhang utarbetas också - särskilt i samarbete med humanistiska fakulteten - principerna för anskaffning av litteratur som betjänar universitetet.

Bibliotekets kulturverksamhet har varit ovanligt omfattande och synlig. Tack vare de nya lokalerna har man kunnat bl.a. ordna större utställningar och föreläsningsserier än tidigare. Utställningen "Vetenskapskvinnor", som öppnades på våren av Republikens President Tarja Halonen, fick stor uppmärksamhet. Utställningen "Finland i vetenskapens Europa" öppnades på hösten av undervisningsminister Maija Rask. Den största publiciteten fick dock utställningen "Terra Cognita", som hörde till programmet för Helsingfors kulturstadsår. I samband med utställningen utgavs ett omfattande sam-

lingsverk om kartografins historia, som bl.a. valdes till Kunskaps- Finlandia – tävlingens final. Också Terra Cognita CD-ROM, som innehåller världskartor från Nordenskiölds samling, visade sig vara speciellt populär.

Bibliotekets övriga publikationsverksamhet har också presterat anmärkningsvärda resultat. Den av Anna Perälä redigerade monumentala "Finsk typografisk atlas" i två band är ett unikt arbete även internationellt, och Markus Brummer-Korvenkontios barmboksbibliografi är ett exceptionellt grundligt inventarium över Finlands tidiga barnlitteratur. Inom serien Jean Sibelius samlade verk utkom under årets lopp två nya band.

De internationella kontakterna har förstärkts på många sätt. Biblioteket deltar intensivt i de europeiska nationalbibliotekens gemensamma projekt och är också med i det europeiska elektroniska bibliotekets TEL-projekt. Intresset för bibliotekets expertinsats är stort och efterfrågan på denna överskrider t.o.m. bibliotekets resurser.

Universitetet lät under årets lopp göra en utvärdering av sin biblioteksservice och utnyttjade därvid en internationell expertpanel. Nationalbibliotekets verksamhet ingick inte i utvärderingen, men fick trots det mycket beröm. Det av universitetet hopsamlade bakgrundsmaterialet innehöll också kritik av bibliotekets tjänster, vilket tydligen främst beror på att biblioteket ännu inte hunnit ordna hela sin service och att det borde ha informerat mera effektivt om detta.

Något överraskande föreslog expertpanelen, att nationalbiblioteket borde avskiljas från universitetet. Universitetets

ledning ställde sig tydligt bakom förslaget, som undervisningsministeriet emellertid har avvisat. Biblioteket kommer, oberoende av de administrativa besluten, att fortsätta sin verksamhet i de nuvarande lokalerna. Bibliotekskvarteret är nämligen grundligt reparerat och de nya utrymmena för samlingarna har byggts ut för nationalbibliotekets behov. Universitetet är således även i fortsättningen den största användaren av nationalbibliotekets lokala tjänster, varför samarbetet bör utvecklas oberoende av de administrativa lösningarna.

Vi har under de senaste åren levat mitt i förändringar. Det gångna året har varit en tid av stora omorganiseringar, och förändringarna pågår fortfarande på alla nivåer. Detta ställer stora krav på personalen, på vars arbete bibliotekets framgång bygger. Jag vill framföra mitt varmaste tack till personalen och till alla dem, som på många olika sätt har främjat bibliotekets verksamhet och dess stora projekt. Det gångna året har varit ovanligt framgångsrikt. Jag tackar också våra samarbetspartner, vilkas insats har varit speciellt betydelsefull. Jag tänker här, förutom på byggnadsprojekten, framför allt på anskaffningen av universitetens gemensamma adb-system och på de nya, fördomsfria lösningsmodeller som valts i samband med det.

ÖVERSÄTTNING:
CHRISTOFFER VON BONSDORFF

Maikki Friberg

TUTKIJOIDEN KIRJASTOKORTTELI

Tavoitteena on muodostaa kirjastokorttelista helppokäyttöinen tutkijamuskirjasto. Rakennustyöt saatiin lähes kokonaisuudessaan valmiiksi päättyneen vuoden aikana ja tutkijapalvelut voitiin sijoittaa paikoilleen uusittuun kortteliin. Pääosa yksilöllisistä tutkijapalveluista keskitettiin peruskorjattuun Rotunda-rakennukseen. Kirjaston ja erityisesti sen slaavilaisen kirjaston käyttö on lisääntynyt; lainauksen ja uusintojen määrä on kasvanut edellisvuodesta 25%. Korttelin laajuudesta johtuen Fabiania-rakennukseen muodostettiin useita palvelupisteitä.

Kirjastolla on tarjottavanaan maan laajimmat tieteellisen kirjallisuuden kokoelmat humanististen tieteiden alalla. Niihin kuuluu myös ainutlaatuinen slaavilainen kokoelma. Peruskorjatuissa kirjastokorttelin tiloissa tutkijoiden käyttöön voidaan asettaa avohyllyihin kaikkiaan 450 000 niddettä. Näitten kokoelmien kokoaminen ja järjestäminen aloitettiin vuoden 1999 lopussa ja työ jatkui vuoden 2000 aikana. Työtä hidastivat useat tekijät. Käytettävissä olleet voimavarat jouduttiin sitomaan lähes

kokonaisuudessaan kokoelmien siirtämiseen uusiin maanalaisiin tiloihin.

Tärkeä osa uusista avokokoelmatiloista valmistui vasta vuoden 2001 puolella. Lisäksi kokoelmien järjestelyssä haluttiin ottaa huomioon yliopiston kirjastolaitoksen arvioinnin yhteydessä saatu palaute. Vuoden lopulla kirjasto käynnisti laajan selvityksen, jonka tarkoituksena on selvittää, millä tavoin kirjasto parhaiten voisi kehittää paikallispalvelujaan niin, että yliopisto saisi rahoituspanostaan vastaan mahdollisimman hyvät palvelut. Palvelujen kehittämisen painopiste on kirjastopalvelujen työnjaon mukaisesti tutkijapalveluissa.

Kokoelmien järjestämisen ja käsikirjaston kehittämisen keskeneräisyys ja siitä aiheutuneet väliaikaisjärjestelyt ovat jossakin määrin haitanneet kirjaston käyttöä, mikä on tullut esille myös kirjaston saamassa palautteessa. Laajat kokoelmien uudelleenjärjestelyt edellyttävät kuitenkin selkeätä kokonaissuunnitelmaa, joka mahdollisimman hyvin vastaa käyttäjien tarpeita ainakin muutaman vuoden ajan.

Korttelin kokoelmajärjestelyjen valmistuessa kehittämisen painopistettä siirretään sähköisiin palveluihin. Kirjaston kokoelmaluetteloista on jo nyt noin 96 % haettavissa verkon kautta. Palvelujen käytön helpottamiseksi pyritään mahdollisimman monet paikallispalvelut tarjoamaan käyttöön myös verkon kautta.

KOKOELMAT LÄHELLE KÄYTTÄJIÄ

Kansalliskirjaston tehtävänä on huolehtia siitä, että maamme julkaistu kulttuuriperintö säilyy tuleville sukupolville sen lisäksi, että julkaisut ovat käytettävissä tämän päivän tarpeisiin. Kirjaston pitkäaikaisena tavoitteena on ollut koota sekä palvelut että kokoelmat yhtenäisiin tiloihin keskustan kirjastokortteliin. Tavoitteena on, että tutkijat saavat tarvitsemansa aineiston käyttöönsä nopeasti siitä riippumatta, säilytetäänkö aineistoa painetussa vai sähköisessä muodossa.

Vuoden tärkeimpiin tapahtumiin kuului uusien kokoelmatilojen valmistuminen ja laajamittainen kokoelmien siirtäminen uuteen maanalaiseen kirjataloon. Kirjaluolan louhinnat aloitettiin helmikuussa 1998, ja rakennustyöt valmistuivat kesäkuussa 2000. Maanalaisen kirjatalon kokonaispinta-ala on noin 10 000 m², mistä kirjaston käytössä on tässä vaiheessa 8 000 m². Näihin tiloihin on sijoitettu noin 70 000 metriä hyllyjä sekä sisustettu säilytystiloja myös muulle aineistolle, kuten mikrofilmien arkistonegatiivien kokoelmalle. Nelikerroksiseen elementtirakennukseen sijoitetaan lähes kaikki pääkaupunki-

seudulla säilytettävät kokoelmat. Säilyminen tuleville sukupolville taataan vakailta olosuhteilla ja tiukoilla turvaohjeilla. Koska suuri osa kirjaston kokoelmista on ennen uusien tilojen valmistumista sijainnut toisella puolella kaupunkia, aineiston toimitusajat ovat olleet pitkiä. Uudet tilat varustetaan kuljetinjärjestelmällä, jonka avulla aineisto saadaan käytettäväksi joutuisasti, jolloin toimitusajat lyhenevät olennaisesti.

UUSIIN KOKOELMATILOIHIN

Kokoelmien siirrot aloitettiin elokuun lopussa. Siirtohanke oli lajissaan yliopiston historian suurin. Noin 50 hyllykilometriä kirjoja, lehtiä ja muuta aineistoa siirrettiin uusiin tiloihin yksityiskohtaisen etukäteissuunnitelman mukaisesti noudattamalla hankkeelle vahvistettua aikataulua. Kokoelmat koottiin eri puolilla kaupunkia sijainneista säilytystiloista sisältöään vastaavaan yhtenäiseen järjestykseen.

Siirtohanketta varten palkattiin 22 työntekijää, jotka valittiin tarkkojen kriteerien mukaan. Joukkoon mahtui nuorta ja iäkästä, naista ja miestä. Ryhmä toimi erinomaisesti ja sen jäsenillä on ollut monenlaista kysyntää myös urakan päätyttyä. Aikataulu oli vanhojen tilojen vuokrasopimuksen irtisanomisen takia erittäin tiukka. Aikaa 1,3 miljoonan kirjan ja aikakauslehdien sekä 2,5 miljoonan muun painatteen ja äänitteiden siirtämiseksi oli käytettävissä 5 kuukautta. Työntekijät jaettiin päivä- ja ilta- vuoroon, työtä tehtiin kello seitsemästä aamulla kello kymmeneen illalla. Kirjaston

oma henkilökunta vastasi kokoaikaisesta työnjohdosta ja osallistui myös siirtotyöhön.

Omat ongelmansa suunnittelulle aiheutuivat siitä, että aineistoa siirrettiin viidestä eri osoitteesta ja että eri tahoilla sijainneet kokoelmien osat tuli yhdistää. Suurimmat ongelmat aiheutuivat kuitenkin siitä, että kerroksista yksi oli päätetty kalustaa vanhoilla kirjahyllyillä. Ennen kuin hyllyt voitiin siirtää, niissä sijainneet kokoelmat oli siirrettävä ensin. Koska kokoelmien tuleva sijoitus oli riippumaton hyllyjen alkuperästä, siirtoja jouduttiin vaiheistamaan.

Jotta näin laaja ja monimutkainen siirtohanke oli lainkaan toteutettavissa, sen edellytyksenä oli monivaiheinen ennakkosuunnittelu. Ensimmäiset laskelmat ja hyllykalusteiden sijoitukset laadittiin arkkitehtiipirrokseen jo vuoden 1998 lopussa. Tuossa vaiheessa tehtiin myös periaatepäätökset kokoelmien yhdistämisistä ja järjestysten muutoksista. Laskelmia tarkennettiin seuraavana vuonna niin, että hyllykalusteet voitiin tilata. Lopulliset senttimetrin tarkkuudella tehdyt mittaukset saatiin valmiiksi kevään 2000 aikana, jolloin kokoelmista laadittiin tiedosto. Tiedostoon

sisältyi kokoelmien laajuuden lisäksi myös tieto kunkin kokoelman uudesta sijoituspaikasta. Laajuustietojen ja sijoitus-suunnitelman perusteella laadittiin muut-tosuunnitelma aikatauluineen. Pakkaus-, kuljetus- ja purkutyö ohjeistettiin ja koko-elmat sekä niiden osat varustettiin yksi-tyiskohtaisilla osoitetiedoilla. Siirtoja edelsi myös runsaan miljoonan kirjan yksi-löllinen puhdistus. Lisäksi oli kiinnitettävä erityistä huomiota kokoelmien turvallisuus-teen, josta ei kireästä aikataulusta huoli-matta ollut mahdollista tinkiä.

Suunnitteluvaiheessa pohdittiin useita eri kuljetusvaihtoehtoja. Eräissä vastaavan-laisissa ulkomaisissa siirroissa on käytetty kuljetusvaunuja. Siirtojen sisäisen vaiheis-tuksen ja uusien tilojen arkkitehtuurin vuoksi todettiin, että laatikkojen käyttö oli nopeampi ja tilaa säästävämpi tapa kulje-tuksille. Yliopiston oma kuljetuspalvelu vastasi 4-5 kertaa päivässä tapahtuvista autokuljetuksista. Kokoelmien siirron aika-na kirjaston palvelu toimi koko ajan. Aino-astaan siirtovaiheessa olleita aineistoja ei voitu toimittaa käyttäjille.

Siirrot jatkuvat vielä vuoden 2001 tam-mikuun ajan. Kirjankuljetin koekäytetään kevään kuluessa.

Erkki Melartin

PAINETTujen
JULKAISUJEN
MERKITYS SÄILYY

Painetun kirjallisuuden kokoelmat ovat lisääntyvistä verkkopalveluista huolimatta edelleen humanistisen tutkimuksen tärkeimpiä työskentely-edellytyksiä. Kirjasto käynnisti kansalliskirjastostrategian mukaisesti selvitystyön, jonka tavoitteena on luoda kirjastolle kokoelmapolitiikka sekä valtakunnallisten että yliopistoa palvelevien kokoelmien kehittämiseksi. Selvitystyön on määrä valmistua kevään 2001 aikana.

Kirjaston ulkomaisten kokoelmien kartunta on toimintavuonna painottunut historiantutkimuksen, Itä-Euroopan tutkimuksen ja musiikin tutkimuksen tarvitsemaan kirjallisuuteen. Ulkomaisten monografioiden kokoelma karttui noin 12 000 niteellä. Kausijulkaisuja hankittiin noin 2200 nimekettä, minkä lisäksi ostettiin CD-rom-julkaisuja, mikrofilmejä ja filmikortteja. Kirjaston hankintoihin käytettiin kaikkiaan 5 300 000 mmk, mikä oli noin 700 000 markkaa enemmän kuin edellisenä vuonna.

Amerikka-kirjaston kokoelmat karttuivat 420 monografian verran, mikä oli 4% vähemmän kuin edellisenä vuonna. Kausijulkaisuja saatiin 113 nimekettä kuten edellisenäkin vuonna.

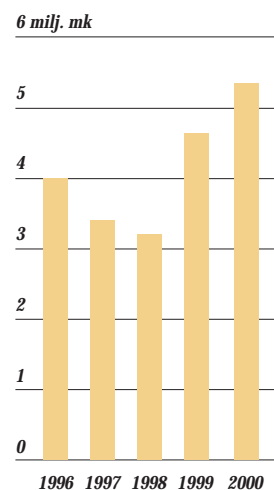
Kansalliskokoelma karttuu pääasiassa kirjapainojen ja julkaisijoiden luovuttamina vapaakappaleina. Kokoelmaa on täydennetty myös Varastokirjaston avulla, lahjoituksin ja ostoin. Kokoelma karttui vuonna 2000 noin 100 000 yksiköllä.

Kansalliskokoelmaan liitetään vuodessa n. 70 000 yksikköä ns. pienpainatteita, joita ovat esim. yhdistysten säännöt, laitteiden ohjekirjat, koulujen opetusohjelmat, mainokset, julisteet yms. Aineistoa ei ole luetteloitu, mutta se on löytymisen varmistamiseksi järjestetty sisällön mukaan kansioihin. Aineiston yksityiskohtainen järjestäminen on ollut erittäin suuritöistä. Jotta tutkija voisi hakea pienpainatteita koskevaa tietoa tietokannasta, kokoelman luettelointiin on jo jonkin aikaa etsitty sopivaa ratkai-

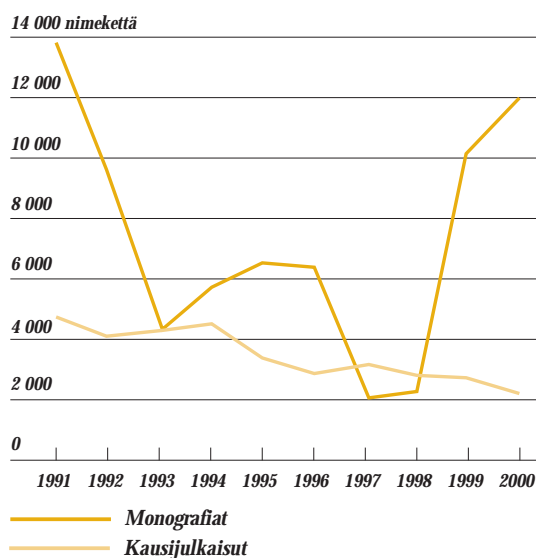
sua. Aineiston käsittelyä varten on vuoden 2000 aikana laadittu kokonais-suunnitelma sekä tehty koeluettelointia. Aineisto järjestetään ryhmiin, joita koskevat tiedot sisällytetään atk-järjestelmään. Uuden suunnitelman mukainen aineiston käsittely alkaa vuonna 2001 sen jälkeen kun uusi kirjastojärjestelmä on otettu käyttöön.

Sekä painetun kirjallisuuden että käsikirjoitusten pysyvä säilyttäminen edellyttää ennalta ehkäisevien toimenpiteiden, kuten hyvien säilytysolosuhteiden, lisäksi myös aktiivisia säilytys- ja konservointitoimintaa. Kirjaston mikrokuvaus- ja konservointilaitos Mikkelissä harjoittaa laajamittaista mikrokuvausta kuvaamalla mm. kaikki ilmestyvät suomalaiset sanomalehdet sekä taannehtivasti myös aikaisemmin ilmestynyttä kotimaista kirjallisuutta.

HANKINTAMENOT

KOKOELMIEN OSTETTU KARTUNTA

Näkyvimpiä muutoksia Mikrokuvaus- ja konservointilaitoksen toiminnassa oli kaiken mikrokuvauksen siirtyminen joulukuussa 2000 Mikkeeliin, lähes valmiiksi peruskorjattuihin tiloihin.

Vuoden 2000 aikana kuvattiin yhteensä 1194 rullaa rullafilmiä ja 2439 filmikorttia eli 67 490 ruutua. Mikrokuvausmenetelmiä kehitetään siten, että mikrokuvattuja aineistoa voidaan myöhemmin digitoida käytämällä mikrofilmiä digitoinnin pohjana. Käytännön tasolla menetelmiä on testattu yhteistyössä Helsingin Sanomien kanssa Helsingin Sanomien digitoidessa lehtiensä kaikki vanhat vuosikerrat käyttäen digitointialustana mikrofilmiä.

Aineiston konservointi tapahtuu kirjastossa käsityönä. Vuoden aikana käsiteltiin yhteensä 8271 yksikköä/julkaisua. Tutkimushanke paperikonservoinnin kehittämiseksi on jatkunut yhteistyössä Helsingin yliopiston polymeerikemian laitoksen ja hollantilaisen tutkimuslaitoksen TNO:n kanssa. Projekti selvittää paperin massaneutraloinnin kemiallisia edellytyksiä.

MUSIIKKIKIRJASTO JA ÄÄNITEKOKOELMAT TÄYDENTYVÄT

Kansalliskirjasto tarjoaa musiikin tutkijoille laajat kotimaisen musiikki-kirjallisuuden ja nuottien kokoelmat. Tämän lisäksi kirjastolla on merkittävät sävellyskäsikirjoituskokoelmat ja nopeasti karttavat musiikkiäänitteiden kokoelmat. Kirjasto toimii myös kansallisena äänitearkistona, jonka tehtävänä on koota kattava kotimaisen musiikkiäänitteitten kokoelma ja ylläpitää yleistä käyttöä varten äänitteiden verkkokäyttöistä luetteloa. Musiikkiäänitteiden luovutusvelvollisuus on sisältynyt vapaakappalelakiin vasta vuodesta 1982. Siitä syystä kirjasto on opetusministeriön osoittaman hankerahoituksen avulla täydentänyt äänitekokoelmiaan myös taannehtivasti mm. ostamalla useita musiikkiäänitekokoelmia. Kirjaston kokoelmissa oli vuoden lopussa noin 70% kaikista suomalaisista äänitteistä. Kirjasto sai merkittävänä lahjoitukse-

na Tauno Hannikaisen arkiston, joka sisältää noin 600 kelanauhaa vuosilta 1920-1968.

Kotimaisten musiikkiäänitteiden luettelon laatimiseksi kirjasto on ostanut oman luettelointityönsä täydennykseksi luettelotietoja mm. BTJ-Kirjastopalvelu Oy:ltä ja Yleisradio Oy:ltä. Kirjaston tavoitteena on muodostaa musiikin Viola-tietokannasta kattava kotimaisten äänitteiden luettelo.

Sävellyskäsikirjoitusten keruu- ja kartoitushanke Lyyra käynnistyi vuonna 1997 ja sen avulla kartoitettiin eri tahoilla maassa säilytettävät sävellyskäsikirjoitusten arkistot. Suomalaisen säveltäjien käsikirjoitusten kokoaminen ja säilyttäminen jatkuu vuodesta 2001 osana kirjaston perustoimintaa. Vuoden 2000 loppuun mennessä kirjaston kokoelmiin oli aineistoa saatu kaikkiaan 64 säveltäjältä tai musiikkialan yhteisöltä. Heistä osa kartuttaa kokoelmiaan jatkuvasti. Kirjaston tavoitteena on koota suomalaisen musiikin lähdeaineistot mahdollisimman aukottomasti sekä nykyisen että tulevan tutkimuksen käyttöön.

KANSAKUNNAN JULKAISUT JA NIITÄ KOSKEVA TIETO TALTEEN

Kirjasto ottaa vastaan kotimaisen julkaisuutuotannon vapaakappaleet, huolehtii muille vapaakappalekirjastoille toimitettavan aineiston jakelusta, vastaa ajantasaisen kansallisbibliografian tuottamisesta ja kokoaa kansallisaineiston julkaisuutilastot. Vapaakappale- ja kansallisbibliografiapalveluja tuotetaan julkaisijoille, kustantajille ja vapaakappaleiden luovuttajille sekä kirja-alalle ja kirjastoille.

Vuoden aikana kirjasto vastaanotti vapaakappaleina lähes miljoona julkaisua, jotka se jakoi edelleen vapaakappalekirjastoille. Kirjaston oma kansalliskokoelma on vapaakappalekokoelmista täydellisin ja tarjoaa luotettavimman väylän kotimaisen julkaisuutuotannon tutkimukselle.

Tiedot kirjapainojen luovuttamisesta vapaakappaleista kootaan kansallisbibliografiaan, mistä ne välittyvät kaikille niitä tarvitseville. Yhteistyö kirjapainojen kanssa on kehittynyt suotuisasti, minkä lisäksi kustantajat ovat toimittaneet kiitettävästi tarkistuskappaleet luettelointia varten kohta kirjojen ilmestyttyä. Kirjastoja ja kirjakauppaa varten kirjasto kokoaa myös ennakkotietoja ilmestymässä olevasta uudesta kirjallisuudesta yh-

teistyössä Kirjavälitys Oy:n kanssa. Kirjavälitys huolehtii luettelotietojen saattamisesta ennen muuta kirjakauppojen käyttöön. Luettelotietojen hyödyntämiseksi yleisissä kirjastoissa kirjasto on ollut yhteistyössä BTJ Kirjastopalvelu Oy:n kanssa. Kummankin yhteistyökumppanin panos on ollut merkittävä myös sen varmistamiseksi, että ajantasaiset tiedot uudesta kirjallisuudesta on saatu viivytyksettä tarvitsijoiden käyttöön. Luettelotietojen uusia levitystapoja muuttuvassa teknisessä ympäristössä on selvitetty yhteisprojektin avulla TietoEnator Oy:n kanssa.

Kansalliskirjaston tuottamat julkaisuutilastot antavat kuvan Suomen julkaisu toiminnasta, jota koskevat tilastotiedot toimitetaan myös Unescon virallisiin tilastoihin, jolloin niitä voi verrata muiden maiden tietoihin.

Kansallisaineiston perusluettelona toimiva verkkokäyttöinen kansallisbibliografiatietokanta Fennica avattiin web-liittymän avulla vapaaseen haku-

käyttöön. Tietokannan käyttö kasvoi sen johdosta merkittävästi. Tietokanta tuotettiin yhteistyössä Turun yliopiston kirjaston ja Eduskunnan kirjaston kanssa. Jyväskylän yliopiston kirjasto luopui lokakuussa yhteistyöstä, minkä jälkeen Helsingin yliopiston kirjasto vastaa myös tästä osuudesta. Tietokanta kasvoi vuoden aikana yli 23 000 tietueella, ja sen kokonaislaajuus oli vuoden lopussa 675 500 tietuetta.

Verkkokäyttöisiä palveluja kehitettiin myös muulla tavoin. VESA-verkkosanasto laajennettiin käsittämään kaikki Helsingin yliopiston kirjaston ylläpitämät asiasanastot. Sanaston toiminnallisuutta parannettiin erikielisten asiasanastojen keskinäisellä linkityksellä jolloin käyttäjä löytää kaikki etsimänsä asiasanat kielestä riippumatta samalla tiedonhaulla. ISBN-keskuksen ylläpitämä kustantajaluettelo julkaistiin verkossa. Rekisterissä oli vuoden lopussa 3800 suomalaista kustantajaa.

Jean Sibeliuksen koottujen teosten julkistamistilaisuus.
Professori Fabian Dahlström jätti teossarjan päätoimittajan tehtävän.

Laimi Leidenius

ELEKTRONISTA
KIRJASTOA
RAKENTAMASSA

Kansallisen digitaalisen kirjaston peruspilareita on kotimaisen elektronisen julkaisu- ja tuotannon arkistointi. Tämä edellyttää vapaakappalelain uudistamista, mikä on ollut vireillä jo muutaman vuoden ajan. Kirjasto on osallistunut uuden lakiehdotuksen valmisteluun. Tämän lisäksi se on kehittänyt käytännön tasolla menetelmiä elektronisten julkaisujen käsittelyä varten sekä omien (EVA) että kansainvälisten (NEDLIB) hankkeiden avulla.

Opetusministeriön asettaman Vapaakappalelaki 2000 -työryhmän muistion julkaisemisen jälkeen käynnistettiin lakiehdotuksen mukaisten vapaakappaleitten vastaanotto- ja käsittelymenetelmien valmistelu sekä osallistuttiin uudistusta koskevaan tiedotukseen. Lainuudistus merkitsee toteutuessaan tallettamisvelvollisuuden laajentamista niin, että painotuotteiden sekä ääni- ja kuvatallenteiden lisäksi luovutettavaan aineistoon kuuluvat myös sähköisessä muodossa olevat julkaisut, kuten CD-ROM-levyt sekä verkkojulkaisut. Uudistus edellyttää muutoksia myös tekijänoikeussäädöksiin, jotka valmistellaan Opetusministeriössä tulossa olevan tekijänoikeuslainsäädännön uudistuksen yhteydessä.

Opetusministeriön rahoittamassa EVA-projektissa on kehitetty menetelmiä elektronisten julkaisujen vastaanottoa, säilytystä, luettelointia ja sisällön kuvailua varten. CD-ROM-tallenteiden ja verkkokausijulkaisujen luettelointi käynnistettiin osana normaalia luettelointitoimintaa mm. siitä

syystä, että kirjasto saa pääosan CD-ROM-julkaisuista vapaaehtoisina vapaakappaleina. Merkittävä osa henkilökunnasta osallistui elektronisen aineiston käsittelyä koskevaan koulutukseen.

Digitaalinen kirjasto perustuu olennaiselta osin standardeihin, joiden kehittäminen yhteistyössä kansainvälisen standardointitoiminnan kanssa on yksi kirjaston keskeisiä strategisia toiminta-alueita ja jonka hyväksi se työskentelee aktiivisesti. Perinteisen FINMARC-kehityksen ohella kirjasto vastaa myös ns. metadata-standardien laatimisesta eli tässä vaiheessa lähinnä Dublin Core -formaatin suomalaisesta versiosta, jota koskeva ehdotus SFS-standardiksi saatiin valmiiksi vuoden kuluessa. Metadata standardointi on katsottu valtionhallinnossa niin tärkeäksi, että sisäasiainministeriön yhteydessä toimiva Julkisen hallinnon tietohallinnon asiantuntijaryhmä on katsonut tarpeelliseksi laatia siitä ns. julkisen hallinnon suosituksen. Kirjasto on sen johdosta yhteistyössä valtionhallinnon asiantuntijoiden kanssa muokannut asiakirjoille tarkoitetun metadataohjeen, jota soveltavat valtioneuvosto ja monet julkishallinnon organisaatiot. Myös identifikaatiotunnusjärjestelmien kehittämiseen sekä Z39.50-tiedonhakustandardin ja ISO ILL -kaukopalvelustandardin sovellusohjeiden kehittämiseen on panostettu voimakkaasti. Uudeksi työkohteeksi on tulossa elektronisten julkaisujen pitkäaikais säilytys; ensimmäinen merkittävä tämän alan saavutus on pitkäai-

Agnes Sjöberg

kaissäilytyksen edellyttämien julkaisujen kuvailutietojen eli metadatan määrittely, joka saatiin valmiiksi toimintavuoden aikana.

Kirjasto osallistuu näkyvällä tavalla myös kansainväliseen standardointitoimintaan ja huolehtii mm. Euroopan kansalliskirjastojen yhteiselimen CENL:n verkkostandardeja kehittävän työryhmän toiminnasta.

Aineistoa, esim. kokonaisia julkaisuja, voidaan verkkoon lisätä periaatteessa kolmella eri tavalla: julkaisemalla aineisto alun alkaen elektronisessa muodossa, siirtämällä käsin kosketeltavalla välineellä olevaa aineistoa elektroniseen muotoon digitoimalla sekä hankkimalla muualla julkaistua aineistoa oman käyttäjäkunnan käytettäväksi. Kansalliskirjasto harjoittaa kaikkia näitä toimintoja.

Kirjaston digitointitoiminnan kehittäminen tapahtuu ensi sijassa kirjaston mikrokuvaus- ja konservointilaitoksessa Mikkelissä. Kirjaston tavoitteena on luoda Mikkelisiin kansallinen digitointikeskus kirjastojen tarpeita varten. Keskuksen vahvuutena on digitoinnin kytkeminen sen tarvitsemiin välttämättömiin tukitoimiin konservointiin ja mikrokuvaukseen. Digitointi ja mikrokuvaus muodostavat yhdessä kokonaisuuden, jota kansainvälisissä yhteyksissä kuvataan sanalla ”reformointi”. Kirjasto on omilla sisäisillä toimenpiteillään vahvistanut mm. atk-osaamistaan Mikkelissä sekä etsinyt ennen muuta ulkopuolista projektirahoitusta. Jo tällä hetkellä kirjaston tiedolliset valmiudet Mikkelissä ovat sekä kansallisesti

että kansainvälisesti merkittävällä tasolla.

Mikrokuvaus- ja konservointilaitos harjoittaa laajaa kehittämistoimintaa ja kansainvälistä sekä kansallista yhteistyötä. Vuoden 2000 aikana on keskitytty ennen kaikkea sanomalehtien digitointiin, mikä on tapahtunut pohjoismaisen TIDEN-projektin ja kotimaisen AURORA-projektin avulla. Tavoitteena on luoda digitaalinen sanomalehtikirjasto, joka ensi vaiheessa kattaa vuosien 1771-1860 sanomalehdet. Tämä noin 100 000 sivua käsittävä aineisto saatiin siirretyksi digitaaliseen muotoon, ja aineiston siirto haettavissa olevaan merkkimuotoon jatkuu vuoden 2001 puolella. Kokotekstihaun lisäksi tutkijoilla on käytössään noin vuoteen 1890 ulottuva sanomalehtihakemisto, sillä kirjasto on digitoinut aiemmin konekirjoitetussa muodossa olleen 110 sidoksen laajuisen hakemiston. Lisäksi kirjasto on allekirjoittanut Helsingin Sanomien kanssa sopimuksen, joka antaa tutkijoiden käytettäväksi kirjaston tiloissa Sanoma Oy:n julkaisemien lehtien sähköisessä muodossa olevan hakemiston.

Vuonna 2000 käynnistettiin uusi PERI+ -projekti, joka tähtää tieteellisten aikakauslehtien digitointiin ja sitä varten tarvittavien tekijänoikeuksien hallintamenettelyjen kehittämiseen yhteistyössä KOPIOSTO ry:n kanssa. Kirjaston yhteistyökumppanina oli lisäksi Suomalaisen kirjallisuuden seura. Vuoden 2000 aikana digitointiin noin 40 000 sivua. Projekti kytkeytyy läheisesti ELEKTRA PRO

–projektiin, johon kirjasto osallistuu ja jossa kehitetään uusien tieteellisten aikakauslehtien elektronisen julkaisemisen käytäntöjä. Kuluneen vuoden aikana digitointiin lisäksi myös satoja Nordenskiöldin kokoelmaan kuuluvia karttoja. Terra Cognita –näyttelyä varten myönnetyn opetusministeriön erityisrahoituksen avulla voitiin hankkia korkeatasoinen väriskanneri, joka soveltuu erityisesti suurikokoisen aineiston skannaukseen. Digitointipalveluja on tarjottu yhä lisääntyvässä määrin myös ulkopuolisille asiakkaille.

Digitoidun aineiston arkistointia kehitetään yhdessä elektronisten vapaakappaleitten arkistoinnin kanssa. Tarkoitus on käyttää hyväksi yhteisiä perusratkaisuja ja teknistä infrastruktuuria sekä kytkeä digitoidun aineiston luettelointi soveltuvin osin muuhun elektronisen aineiston luettelointiin.

LAJISSAAN
ENSIMMÄINEN:
YLIOPISTOJEN
LINNEA2 -KONSORTIO

Kansalliskirjaston tärkeä tehtävä on kehittää kansallista kirjastoverkkoa ja kirjastojen yhteisiä Linnea-tietokantoja. Tavoitteena on parantaa verkon ja sitä kautta kirjastojen palveluja sekä tehostaa kirjastojen koti- ja ulkomaista yhteistyötä. Kirjaston asiantuntemus on myös muiden tahojen, kuten kustantajien, arkistojen ja museoiden käytettävissä.

Kansalliskirjaston koordinoima Linnea2-kirjastojärjestelmähankke käynnistettiin vuonna 1997 parantamaan kansallista kirjastoverkkoa. Yliopistot allekirjoittivat vuonna 2000 Voyager-kirjastojärjestelmän hankintaa koskevan sopimuksen sekä sopivat laiteratkaisusta, joka on kansainvälisesti tarkastellen ainutlaatuinen. Yliopistot päättivät hankkia yhteisen palvelimen, jolle paikallisjärjestelmät sijoitetaan. Sun E10000-palvelimen ylläpidosta solmittiin sopimus Tieteellinen laskenta CSC Oy:n kanssa. Yliopistot perustivat uutta järjestelmää ja yhteistä palvelinta hallinnoimaan LINNEA2 -konsortion, joka oli lajissaan ensimmäinen kaikkien yliopistojen yhteinen yhteistyöorganisaatio. Sitä seurasi nopeasti virtuaaliyliopiston konsortio. Konsortion sääntöjen

mukaan kansalliskirjasto toimii konsortion vastuuorganisaationa.

Linnea-tietokantojen ja muiden palvelujen, kuten VESA-verkkosaston käyttö, on jatkuvasti kasvanut samalla kun tietokantojen kattavuus ja laatu on parantunut. Opetusministeriön kanssa on allekirjoitettu joulukuussa lisenssisopimus, joka antaa ammattikorkeakouluille ja yleisille kirjastoille oikeuden keskeisten kansallisten tietokantojen ja ELEKTRA-aineiston vapaaseen hakukäyttöön.

Kirjaston ylläpitämät yhteisluettelotietokannat Linda ja Manda kasvoivat ja niiden käyttö lisääntyi. Yliopistokirjastojen yhteisluettelotietokanta Lindan tietuemäärä oli vuoden lopussa 3,6 miljoonaa tietuetta, vuosikasvun ollessa 175 000 tietuetta. Maakuntakirjastojen yhteisluettelo Mandan tietuemäärä oli vuoden lopussa runsaat 1,8 miljoonaa. Musiikkiaineiston yhdistetty kansallisbibliografia- ja yhteisluettelotietokanta Viola on laajentunut erityisesti Yleisradion kanssa solmitun äänitetietueiden hankintasopimuksen ansiosta; kasvua oli edellisvuoteen verrattuna peräti 135 000 tietuetta. Tietokannan tietuemäärä oli vuoden lopussa 317 000 ja tietokannan käyttö on kolminkertaistunut. Kansallisen aikakauslehtiartikkelien luettelotietokannan ARTO:n tietueita oli vuoden lopussa noin 490 000. Tietueiden kokonaislisäys oli 160 000, josta lähes puolet johtui siitä, että KATI-tietokanta yhdistettiin ARTO:on, jolloin verkkokäyttöinen artikkelihakemisto saatiin ulotetuksi taannehtivasti 1980-luvulle.

KANSALLINEN
ELEKTRONINEN
KIRJASTO OSAKSI
KANSALLISKIRJASTOA

Kansallisen elektronisen kirjaston (FinE-Lib) toiminta vakinaistettiin vuoden 2000 alusta osaksi kansalliskirjaston toimintaa ja ohjelman määrärahat sisällytettiin kirjaston normaaleihin määrärahoihin. Vakinaistamisen yhteydessä toiminnasta tuli yksi kirjaston päätoiminnoista. Kansallisen elektronisen kirjaston toimintaa ohjaamaan asetettiin ohjausryhmä, jonka puheenjohtajana on toiminut rehtori Petteri Paronen Kuopion yliopistosta.

Kansallisen elektronisen kirjaston vakinaistamisen yhteydessä kirjaston organisaatioon perustettiin uusi vastuualue, jonka tehtäviin sisältyy elektronisen aineiston hankinta ja aineistojen käyttömahdollisuuksien kehittäminen, standardintyön koordinointi, yhteistilaston keruu, CultivateEU-ohjelman tiedotus, yliopistokirjastojen yhteistyön edistäminen, selvitysten ja ohjeistusten laatiminen sekä koulutustilaisuuksien järjestäminen yhteistyössä muiden päätoimintojen kanssa.

FinELib -ohjelman toiminta on ollut erittäin menestyksellistä, mihin on vaikuttanut kirjastojen ja muiden toimijoiden kesken kehittynyt erinomainen yhteistyö. Aineistojen keskitetty hankinta on alentanut hankintakustannuksia ja

Academic Press-tietokannasta tulostetut artikkelit

Aineistoa luonnontieteen, tekniikan ja lääketieteen aloilta

	1998	1999	2000
Yliopistot / Korkeakoulut josta Helsingin yliopisto	24 480 6 455	45 132 11 752	62 020 18 016
Ammattikorkeakoulut	1 905	2 286	4 649
Tutkimuslaitokset	2 857	5 327	6 967

EBSCO-tietokannasta tulostetut artikkelit

Monitieteellinen aineisto, painotus yhteiskunta- ja humanistisissa tieteissä

	1999	2000
Yliopistot / Korkeakoulut josta Helsingin yliopisto	172 311 28 346	251 157 45 079
Ammattikorkeakoulut	64 673	69 284
Tutkimuslaitokset		5 687

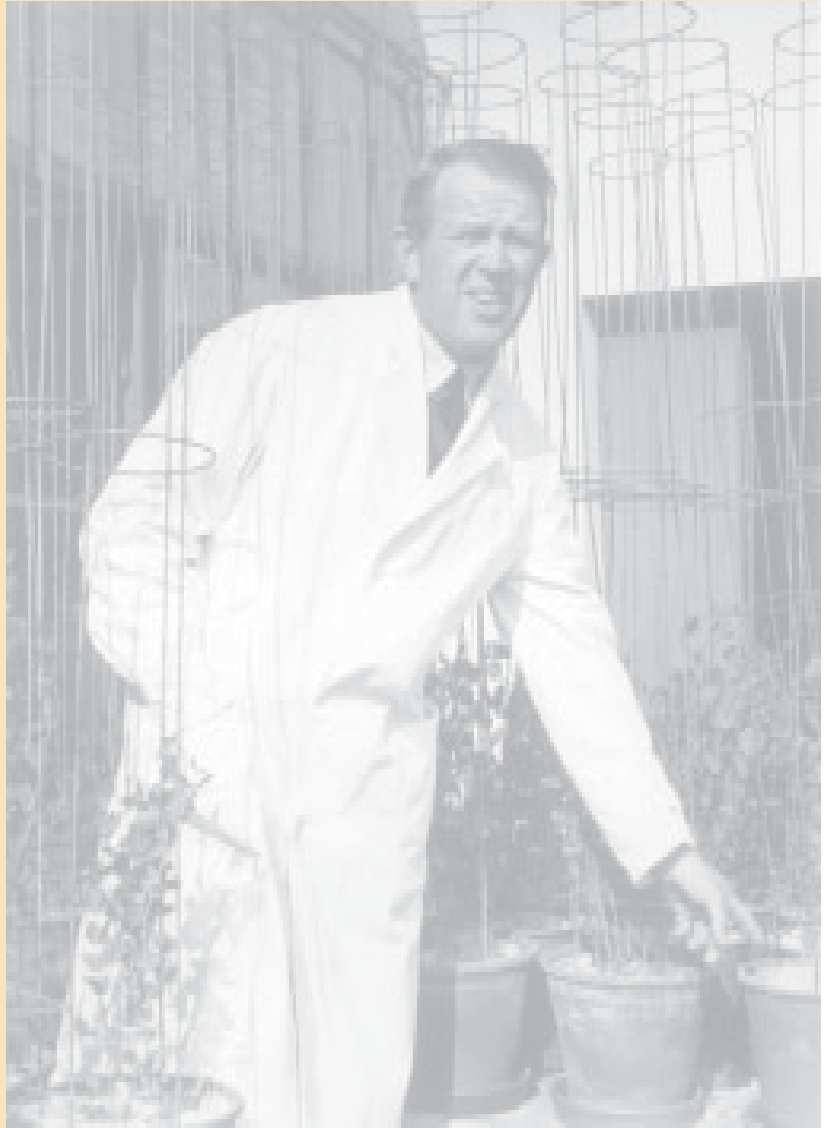
merkinnyt huomattavaa työn säästöä kirjastoissa. Suuren konsortion painoarvo on näkynyt myös sekä sopimusehdossa että hinnoissa.

Tutkijoiden, opettajien ja opiskelijoiden käytettävissä on nyt merkittävästi kattavampi aineistotarjonta kuin aikaisemmin. Kaiken kaikkiaan ohjelman avulla on voitu hankkia n. 6 000 lehdin, 90 tietokannan sekä useiden haku- teosten ja sanakirjojen käyttöön oikeuttavat lisenssit. Erityisesti pienten yliopistojen ja kaikkien ammattikorkeakoulujen käytettävissä olevan aineiston määrä on moninkertaistunut. Aineistojen käytettävyyttä ja hakumahdollisuudet ovat parantuneet huomattavasti kaikissa yliopistoissa ja muissa konsortioiden jäsenorganisaatioissa. Käyttäjät ovat palveluun tyytyväisiä, mikä näkyy myös aineistojen käytön voimakkaassa kasvussa.

Toiminta on laajentunut vuoden 2000 aikana. Kaikki yliopistot, ammattikorkeakoulut, maakuntakirjastot ja 24 tutkimuslaitosta kuuluvat FinELib-konsortioon, jonka kokonaisjäsenmäärä on 95. Muiden kuin yliopistojen kanssa

kansalliskirjasto solmii erillisen palvelusopimuksen. Toimintavuonna on laadittu FinELib-konsortion toimintaperiaatteet, jotka on kirjattu sekä palvelusopimukseen että yleisiin konsortion toimintaperiaatteisiin. Toiminnan laajenemista kuvaa myös se, että kirjasto on solminut laajoja kansallisia aineistojen välityssopimuksia eri tahojen kanssa, kuten EBSCOHost:in, NetMot:in, IEL-online:n ja Oxford English Dictionary:n kanssa. Aineistotarjonnan laajentamiseksi pyritään löytämään myös uusia rahoituskanavia.

Yhteistyö merkittävien kansallisten virtuaaliyliopisto- ja HSTYA-hankkeiden (Henkilön sähköinen tunnistaminen yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa) kanssa on käynnistynyt hyvin. Konkreetteja tuloksia yhteistyöstä on odotettavissa vuosina 2001 ja 2002. Aineistojen löytyvyyden lisäämiseksi on käynnistetty suuri käyttöliittymäprojekti.

A.I. Virtanen

KANSAINVÄLINEN TOIMINTA

Kirjasto toimii aktiivisesti lukuisissa kansainvälisissä alan järjestöissä ja yhteistyöhankkeissa. Kirjaston keskeisiä yhteistyötahoja ovat Euroopan tieteilisten kirjastojen liitto LIBER, Euroopan kansalliskirjastojen yhteistyöelin CENL, kirjastojen maailmanjärjestö IFLA, pohjoismainen kansalliskirjastojen yhteistyöelin NORON, kansainvälisen standardijärjestön ISO:n tietohuoltokomitea sekä Euroopan kansalliskirjastojen projektiyhteistyön koordinoituihin CoBRA. Kirjasto on edustettuna myös ISSN-järjestelmän kehitystä koordinoivassa ISSN Governing Boardissa. Kirjasto koordinoi CENL:n alaisuudessa toimivan Working Group on Networking Standards -ryhmän toimintaa. Ryhmä laati kansainvälisen tiedonhakustandardin (Z39.50) sovellusohjeen eli eurooppalaisten kirjastojen tarvitseman laajennuksen ns. Bath-profiiliin.

Kirjasto osallistui alan standardointityöhön sekä ISO:ssa että Internet-yhteisössä. Kirjastossa toimivien perinteisten ISBN, ISSN ja ISMN-tunnistejärjestelmien kansalliset keskuskeskukset ovat perustoiminnan ohella osallistuneet aktiivisesti ao. järjestelmien kansainväliseen kehittämiseen. Kirjasto on edustettuna ISTC-tunnusta (International Standard Textual Work Code) kehittävässä työryhmässä sekä Dublin Core Advisory Committee'ssa, joka ohjaa Dublin Core -formaatin kehitystä.

Uniform Resource Name eli URN -tunnusten käyttöönottoa on edistetty laatimalla luonnokset Internet-standardeiksi, jotka määrittelevät ISBN-tunnukseen ja kansallisbibliografian ID-numeroon perustuvien URN-tunnuksien rakenteen ja käytön.

Kirjasto oli vuoden 2000 aikana mukana viidessä EU-hankkeessa, sekä vuonna 2001 käynnistyneen The European Library, TEL-hankkeen valmistelussa. NEDLIB-projektille kehitettiin verkkojulkaisujen haravointiin tarkoitettu ohjelmisto, jota ovat NEDLIB-partnereiden ohella kokeilleet jo monet muutkin kansalliskirjastot. DIEPER-hankkeelle ideoitiin artikkeleiden URN-pohjainen resoluutiopalvelu, jossa kansainvälinen ISSN-tietokanta välittää kyselyt edelleen paikallisille tietokannoille. Kirjasto toimi edelleen EU:n telematiikkaohjelman kirjastosektorin kansallisena tuki- ja tiedotusyksikkönä.

Kirjasto järjesti Mikkelissä kesäkuussa NORDINFO:n tukemana pohjoismaisen kokouksen ”Preservation Management Summer School”, jonka luennoitsijat olivat pohjoismaista ja Hollannista.

Sivulla 31 on luettelo kansainvälisistä järjestöistä ja yhteistyöelimistä, joiden toimintaan kirjasto osallistuu.

KANSALLISKIRJASTO
KULTTUURI-
LAITOKSENA

Kansalliskirjaston kokoelmat muodostavat keskeisen kulttuuripääoman, jonka avulla kirjasto tekee tunnetuksi kansallista kirjallisuutta, tutkimusta ja kulttuuria. Suurelle yleisölle kulttuuriperintöä tehdään tunnetuksi näyttelyiden, julkaisutoiminnan ja yleisötilaisuuksien avulla. Kertomusvuoden aikana kirjasto vahvisti erityisesti näyttelytoimintaansa. Tätä pyrkimystä tukivat kirjastolle valmistuneet uudet näyttelytilat sekä osallistuminen Kulttuurikaupunki 2000 tapahtumiin. Yleisötalaisuuksia, kuten konsertteja, on voitu järjestää kirjaston suuressa kupolisalissa, joka on vapautunut aikaisemmasta käytöstään. Salin käyttöä kulttuuritapahtumien yhteydessä kehitetään edelleen ja yhteistyön muiden kulttuurilaitosten kanssa on määrä vahvistua entisestään.

Uusi Kansalliskirjaston galleria kirjastorakennuksen pohjakerroksessa avattiin helmikuussa säveltäjä Erkki Melartinin elämää käsittelevällä näyttelyllä. Säveltäjän veljentytär Irma Melartin lahjoitti kirjastolle näyttelyssä esillä olleen säveltäjän maalaaman taulun Vuoristo vuodelta 1932. Laajassa Suomi tieteen Euroopassa -näyttelyssä esiteltiin yhdessä Suomen Akatemian kanssa suomalaisen tutkimuksen ja tieteen yhteyksiä Euroopassa keskiajalta tähän päivään saakka. Kirjasto järjesti yhteistyössä Kulttuu-

rikaupunkisäätiön kanssa kaksi näyttelyä. Upea Terra Cognita -näyttely esitteli harvinaisen ja arvokkaan Nordenskiöldin karttakokoelman maailmankarttoja. Toisen, myös paljon huomiota herättäneen näyttelyn suomalaisista tiedenaisista eilen ja tänään, avasi Tasavallan presidentti Tarja Halonen.

Näyttelyihin liittyi useita suosittuja esitelmätalaisuuksia, joissa esiintyivät mm. Ulf Söderblom, Izumi Tateno, Matti Tuloisela, Elina Katainen, Riitta Konttinen, Elina Vuola, Tapio Markkanen, Leena Miekkavaara ja Liisa Husu.

Näyttelyjä täydennettiin oheistuotteilla, joista merkittävimmät olivat kuva- ja artikkeliteos Terra Cognita ja näyttelyn karttoja kuvaava cd-rom. Teos selviytyi Tieto-Finlandia – kilpailun loppukilpailuun. Noin 100 karttaa sisältävästä cd-romista on otettu jo kolmas painos. Kirjaston julkaisumyynti lisääntyi näyttelyn johdosta huomattavasti.

Kirjaston kupolisalissa järjestettiin osana Kulttuurikaupunkivuoden ohjelmistoa 15. yö –konserttisarjan konsertti, joka saavutti valtaisan suosion. Jean Sibeliuksen koottujen teosten uusien osien julkistamistalaisuuden kunniaksi järjestettiin salissa konsertti, jossa Petteri Salomaa esitti Sibeliuksen lauluja ja jossa esiteltiin teossar-

jassa ilmestyneet kaksi uutta nidettä.

Kulttuuritoimintaan kuuluu merkittävällä tavalla myös tutkimustoiminta. Kirjaston ja Sibelius-Seuran yhteinen Sibeliuksen koottujen teosten julkaisuhanke on Suomen musiikin kaikkien aikojen suurin tutkimusprojekti. Kirjasto vastaa sen käytännön toteutuksesta. Vuoden 2000 aikana saatiin painosta Sibeliuksen toinen sinfonia ja yksi laulujen nide. Teossarjan päätoimittaja vaihtui. Professori Fabian Dahlström jätti tehtävän ja hänen seuraajakseen valittiin professori Glenda Dawn Goss, joka on päätoimisesti kirjaston palveluksessa.

Osana suurta taannehtivan kansallisbibliografian projektia valmistui kesällä Anna Perälän suuri kaksiosainen Suomen typografinen atlas. Kysymyksessä on pitkäaikainen ja myös kansainvälisesti uraauurtava työ, joka on keskeinen tutkimuksen hakuteos ja käsikirja. Hanke on rahoitettu pääosin Kansallis-Osake-Pankin antaman suuren lahjoituksen varoin.

Vammalan vanhan kirjan päivillä esiteltiin Suomen typografisen atlaksen lisäksi myös Markus Brummer-Korvenkontion laatima laaja bibliografia Lapsuuden kirjat Suomessa 1799-1899, jonka kirjasto kustansi yhdessä Cecil Hagelstamin antikvaarisen kirjakaupan kanssa.

Näkymä Terra Cognita -näyttelystä Snellmanin salissa 25.8.–3.12.2000.

Jenny ja Samuli Paulaharju

ORGANISAATIO JA HENKILÖSTÖ

Kirjasto on toimintavuonna kehittänyt johtamisjärjestelmäänsä tavoitteena kehittää kirjaston strategiaan nojaavaa, toiminnoiltaan ja toimintaperiaatteiltaan yhtä yhtenäistä kirjastoa. Samalla on haluttu vahvistaa päätoimintojen vastuita. Kirjastossa kokeiltiin lähes koko toimintavuosi mallia, jossa ylikirjastonhoitajan alapuolella on vain yksi hallinnollinen johtamistaso. Erityisesti kirjaston henkilöstö piti käytäntöä onnistuneena. Tiedonkulku oli nopeampaa ja vaikutusmahdollisuuksien katsottiin lisääntyneen. Kirjaston johtokunta päätti 14.12.2000 muuttaa kirjaston työjärjestyksen vastaamaan käytännössä kokeiltuja järjestelyjä. Työjärjestyksen mukaan ylikirjastonhoitajan alaisuudessa on kuusi päätoimintoa ja hallinnon tukipalvelut. Lisäksi päätettiin perustaa koko kirjastoa koskevaa suunnittelutyötä tukemaan ja koordinoimaan kehittämisspalvelut-yksikkö, jonka toiminnasta vastaamaan perustettiin suunnittelupäällikön virka.

Kirjastossa valmisteltiin kansalliskirjastostrategiaan pohjaavat osastrategiat vuosille 2001-2003. Tarkoitus on, että osastrategiat ohjaavat kirjaston vuosittaista toimintasuunnittelua.

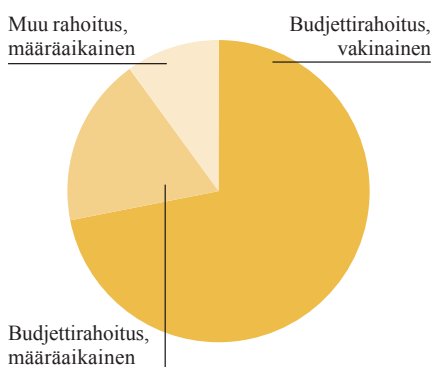
Yhteistyössä henkilöstön kanssa laadittiin henkilöstösuunnitelma. Suunnitelmassa painotetaan erityisesti osaamisen kehittämistä ja laajentamista, toimenpiteitä työkyvyn säilyttämi-

seksi sekä johtamisen kehittämistä. Palkkauksellisten epäkohtien korjaamista pidetään myös tärkeänä. Samassa yhteydessä aloitettiin henkilöstövoimavarasuunnitelman laadinta, joka valmistuu vuoden 2001 aikana. Suunnitelmassa tullaan esittämään kirjastolle sopiva henkilöstö- ja osaa- misrakenne. Suunnitelmassa esitetyt muutokset lasketaan tehtäväksi vuoteen 2005 mennessä.

Kirjastossa oli vuoden lopussa 172 vakinaista virkaa ja tehtävää. Kaikkiaan kirjastossa työskenneltiin 221 henkilötyövuotta. Vuoden aikana perustettiin neljä uutta virkaa ja tehtävää ja vakinaistettiin 2. Kansalliskirjastostrategiassa edellytetään kirjaston vahvistavan kehittämisspanosta. Tämän johdosta kirjastoon perustettiin kaksi pääsuunnittelijan tehtävää elektronisten palvelujen kehittämistä ja koordinaointia varten, suunnittelupäällikkö koko kirjaston suunnittelutoimintaa varten sekä suunnittelijan virka yhteistyösihteeristön kansallisia tehtäviä varten.

Työkyvyn säilyttämiseen tähtäävä toiminta on jatkunut ja kirjaston TYKY-ryhmä kokoontui kolme kertaa. Ryhmä aloitti valmistelut varhaiskuntoutusryhmien järjestämiseksi yhdessä Valtiokonttorin kanssa. Vuoden aikana on järjestetty runsaasti yhteistä virkistystoimintaa.

HENKILÖTYÖVUOSIEN JAKAUMA
RAHOITUSLÄHTEITTÄIN

TALOUS

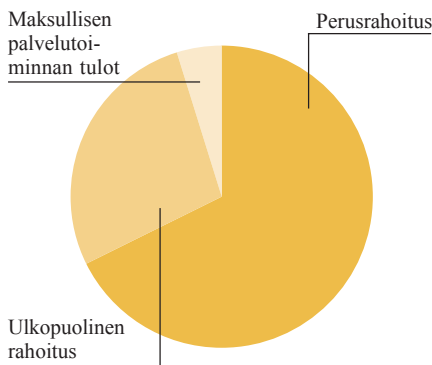
Kirjaston toimintamäärärahoihin myönnettiin vuodelle 2000 kaikkiaan 78,5 mmk. Tästä tilakustannusten osuus oli 21,6 mmk. Kokonaislukuun sisältyy opetusministeriön kirjastolle osoittamat hankerahat, Kansallisen elektronisen kirjaston toimintaan 17,7 mmk ja äänitearkiston toimintaan 1,4 mmk sekä yliopiston omana maksusuutena 1 mmk Kansallisen elektronisen kirjaston konsortioissa. Määrärahoihin sisältyi myös kirjaston saama laadukkaan toiminnan kannustuspalkinto 250 000 mk.

Valtakunnallisen rahoituksen osuus kirjaston budjetista oli 62,6 mmk. Summalla katettiin myös suurin osa kirjaston tilakustannuksista.

Kirjaston kokonaismenot kasvoivat noin kuusi miljoonaa markkaa. Näistä merkittävä osa johtui kirjaluolan käyttöönoton palkkakustannuksista, kirjastokorttelin kokoelmajärjestelyistä ja maksullisen toiminnan menojen kasvusta. Ulkopuolisen rahoituksen osuus on noussut toimintavuonna lähinnä Terra Cognita näyttelyä varten saadun ulkopuolisen rahoituksen vuoksi.

Maksullisen toiminnan tulot olivat kaikkiaan noin 5,5 mmk. Tietokantapalvelujen tulot ovat jonkin verran lisääntyneet käyttäjäkirjastojen lisääntyessä.

KIRJASTON RAHOITUSLÄHTEET

Ulkopuoliseen rahoitukseen sisältyy mm. FinELib:n edelliseltä vuodelta siirtynyt osuus. OPM:n kolmivuotisia hankerahoja ei ole otettu tähän mukaan, mutta ne sisältyvät menojen osalta menotaulukkoon. Samoin EU:n hankerahoitus puuttuu, ne sisältyvät vain menotaulukkoon.

Kirjaston menot vuonna 2000 (1000 mk)

	1998	1999	2000
Menot ilman tilakustannuksia	46 810	62 885	69 539
Budjettimenot yhteensä	33 918	41 718	47 575
Henkilöstö	24 236	29 773	32 547
Kirjastoaineiston hankinta	3 209	4 837	6 069
Muut	6 473	7 108	8 969
Muut rahoitusmenot	12 892	21 167	21 964
Maksullinen palvelutoiminta	3 373	2 595	4 355
Kans.elektroninen kirjasto	4 212	14 047	12 223
Muut rahoituslähteet	5 307	4 525	5 386
Tilakustannukset	22 400	22 015	21 639
Menot yhteensä	69 210	84 900	91 178

Kirjastoaineiston hankintaan sisältyy lisenssimaksuja (1 000 mk)

Vuosi 1999: 246

Vuosi 2000: 691

Budjettimenoihin on vuodesta 1998 sisällytetty edelliseltä vuodelta siirtynyt maksullisen toiminnan tulo

TILASTOT

Lainaus paikallis- ja kaukolainaus

	1998	1999	2000
Lainaus yhteensä, josta	328 400	399 200	488 950
- slaavilainen kirjasto	8 400	14 400	24 450
- kansalliskokoelma	12 000	12 800	9 500
- erikoiskokoelmat	5 000	5 200	5 800
- paikallislainaus	323 000	393 800	483 400
- kaukolainaus	5 400	5 400	5 550

Vuosi 1998: Fabiania-rakennus valmistui, slaavilainen kirjasto muutti tiloihin
 Vuosi 1999: Kirjaston Rotunda oli rakennustöistä johtuen suljettuna syksyyn asti
 Vuosi 2000: kirjaluolan rakennustöiden valmistuminen ja kokoelmien siirrot

Linnea-tietokantojen tietuemäärät vuosina 1998-2000

	1998	1999	2000
LINDA	3 158 351	3 415 900	3 591 400
MANDA	1 720 181	1 799 200	1 850 600
ARTO	263 886	329 000	490 300
VIOLA	139 527	182 200	317 200
SVEN	108 135	116 300	123 700

Kirjaston omat tilat 2000

Yhteensä	28 000 m ²	
Tutkijatilat	8 000 m ²	29 %
Kokoelmatilat	15 000 m ²	53 %
Työskentelytilat	5 000 m ²	18 %

Kirjaston päärakennukseen kuuluva maanalainen kokoelmatila (vajaa 1 000 m²) on parhaillaan korjauksen alla, eikä sisälly lukuihin. Kokonaistilamäärään ei sisälly osuutta yliopistojen yhteisistä tiloista.

Vapaakappaleiden aineistokohtainen kartunta

	1998	1999	2000
Luetteloitavat kirjat (nid.)	17 000	18 500	17 500
Kausijulkaisut (nim.)	7 000	7 200	7 300
AV-aineisto (nim.)	5 600	5 600	6 400
Kartat ja nuotit (nid.)	1 600	1 500	1 700
Luetteloimattomat painatteet (nid.)	76 300	76 300	59 300

Vuosi 2000: Kokoelmaudistuksen takia osa luetteloimattomista painatteista siirtyy vuoden 2001 tilastoon.

Nimekkeiden määrä kirjaston omien kokoelmien luettelotietokannoissa

	1998	1999	2000
Yhteensä	1 192 700	1 284 100	1 340 100
FENNICA	619 000	652 000	675 500
HELKA:			
Humanistinen kokoelma	466 500	485 500	506 100
Slaavilainen kokoelma	100 500	138 800	149 700
American Resource Center	6 700	7 800	8 800

MUUT LIITTEET

Lahjoitukset

Kirjalahjoituksia

- Kristoffer Toppeliuksen slaavilainen aapinen
- Bjarne Huldénin tekniikan historiaa käsittelevä kirjalahjoitus
- Heikki Solin, antiikin tutkimuksen kirjallisuutta
- Suomi-Tshekki -seura ry, 35 hyllymetriä tshekkiläistä kirjallisuutta
- Unioni, naisasialiitto Suomessa ry, 52 hyllymetriä kirjallisuutta (naisasia-liikkeen historiallinen kirjasto)
- Lehtori Eeva Niinivaaran kirjasto

Huomattavia äänitelahjoituksia ja -hankintoja

- Tauno Hannikaisen arkisto, n. 600 kelanauhaa vuosilta 1920-1968
- Olavi Virran levytysten äänite-kokoelma

Sävellyskäsikirjoituksia lahjoituksina ja talletuksina

Säveltäjien henkilöarkistoja

- Eero Hämeenniemi
- Lasse Jalava
- Juha T. Koskinen
- Sakari Mononen
- Hannu Sinnemäki
- Harri Suilamo
- Tapio Tuomela
- Johan Willgrén

Muita lahjoituksia ja talletuksia

- Suomen kansallisteatterin musiikki-arkisto
- Teoston konserttiohjelmat
- Vantaan viihdeorkesterin arkisto

Kulttuuritoiminta

Näyttelyt

Galleria

- Kun sävellän, niin maalaan. Näyttely Erkki Melartinin elämästä ja musiikista. 8.2. - 29.4.2000
- Tiedenäisiä - Suomalaisia tiedenäisiä eilen ja tänään. 9.5. - 7.10.2000
- Suomi tieteen Euroopassa. 20.10.2000 - 24.2.2001

Kahvilavetriinit

- Pienpainatenäyttely presidentin vaaleista. Tammi-helmikuu
- Helsingin teollisuushinnastoja. Pienpainatekokoelman aineistoa. Helmikuu
- Kirjavalitot. Maalis-huhtikuu
- Sarjakuvanäyttely. Touko-kesäkuu
- Lyyra-projektin näyttely 1.7. - 29.10.2000
- Vanhaa suomalaista typografiaa. Suomen typografinen atlas 1642-1827. 30.10. - 30.11.2000
- Jean Sibeliuksen kootut teokset (JSW). 1.12.2000 - 28.2.2001

Muut

- Aleksander Pushkin 200 vuotta. 10.11.1999 - 28.1.2000
- Niilin varrelta. Suomen Egyptologien Seura 30 vuotta. 20.11.1999 - 28.1.2000
- Monrepos-näyttely. Kesä-syyskuu
- Fonografista sähköisiin levysoitimiin. Soitinnäyttely musiikkikirjastossa.

Näyttelyjä kirjaston ulkopuolella

- Typografinen atlas. Vanhan kirjallisuuden päivät Vammalassa 30.6. - 1.7.

- Terra Cognita - Maailma tulee tunnetuksi. Snellmanin sali. 25.8. - 3.12.2000. Kulttuurikaupunki 2000 ohjelmistoa.
- Kirjasto on toimittanut aineistoja n. 15 näyttelyyn ympäri Suomea mm. Retrettiin v. Wrightin akvarelleja, Tampereen verstaalle, Kansallisarkistoon

Esitelmät

- Erkki Melartinin musiikki esiintyvän taiteilijan näkökulmasta. Professori, kapellimestari Ulf Söderblom, pianotaiteilija Izumi Tateno ja professori Matti Tuloisela. 10.4.
- Kirjan museon ystävät ry:n kanssa yhteistyössä järjestetty lastenkirjallisuutta käsittelevä esitelmä, prof. Markus Brummer-Korvenkontio
- Kristiina-instituutin järjestämät Tiedenäisiä-näyttelyyn liittyvät esitelmät 12.9. Marja Engman ja Elina Katainen, 19.9. Elina Vuola ja Riitta Konttinen, 26.9. Riitta Hari ja Tuija I. Pulkkinen sekä 3.10. Pirjo H. Mäkelä ja Liisa Husu
- Terra Cognita -näyttelyyn liittyvät esitelmät 27.9. Tapio Markkanen, 11.10. Markku Löytönen, 25.10. ja 8.11. Leena Miekkavaara

Muu kulttuuritoiminta

- 15. YÖ -konserttisarjan konsertti keskisalissa. 15.2. Kulttuurikaupunkivuoden 2000 ohjelmistoa
- Salaiset tilat - kielletyt paikat. Suomen kotiseutuliiton ja Taidehistorian laitoksen yhteistyöprojekti. 9.9.

- Jean Sibeliuksen Koottujen teosten uusien osien julkaistamistilaisuus ja konsertti 25.9

Julkaisut

Kansallisbibliografia

CD-ROM:

- Fennica CD-ROM 2000: 1-4

Muut cd:t

- Terra Cognita CD-ROM

Lehdet

- Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti. 2000: 1-6
- Helsinki University Library Bulletin 2000
- Tietolinja, elektroninen julkaisu 2000: 1
- Books from Finland. 2000: 1-4

Muut julkaisut

- Anna Perälä, Suomen typografinen atlas 1642-1827. I-II. HYKJ 64-65.
- Markus Brummer-Korvenkontio, Lapsuuden kirjat Suomessa 1799-1899. HYKJ 66.
- Terra Cognita Maailma tulee tunnetuksi. Toim. Leena Pärssinen
- Jean Sibelius, Complete works. I/3: Symphony No 2. Toim. Kari Kilpeläinen; VIII/3: Solo songs with piano. Toim. Jukka Tiilikainen.

Esitteet

- Kokoelmien ja kirjaston käytön opasteita

Vierailuja kirjastossa

- Maaherra Pirjo Ala-Kapee vieraili 22.5.2000 Mikrokuvaus- ja konservointilaitoksessa
- Venäjän federaation sotalaivaston komentaja laivastoamiraali Vladimir Kurojedov seurueineen kirjastossa 31.10.2000
- Akateemikko V. V. Vinogradov
- Eva Kodric-Dacic, Slovenian kansalliskirjasto, Ljubljana
- Iranin varaulkoministeri Seyed Sa-degh Kharazi

Osallistuminen kansainvälisten järjestöjen ja yhteistyöelinten toimintaan

- LIBER, Euroopan tieteellisten kirjastojen liitto, hallituksen jäsen
- IFLA, kirjastojen maailmanjärjestö
- CENL, Euroopan kansalliskirjastojen yhteistyöelin
- CENL, Working Group on Networking Standards
- CDNL Maailman kansalliskirjastojohtajien yhteistyöelin
- NORON, pohjoismaisten valtion- ja kansalliskirjastojen johtajat
- Cobra +, Euroopan kansalliskirjastojen projektiyhteistyön koordinaatieliin
- Bibliotheca Baltica, Itämeren maiden kirjastojen yhteistyöelin
- ISO, kansainvälinen standardointijärjestö
- ELAG, European Library Automation Group

- Tunnistejärjestelmien kansainväliset keskuksat, ISBN, ISSN, ISMN, ISTC
- IAML kansainvälinen musiikkikirjastojen liitto
- IASA äänitearkistojen kansainvälinen järjestö
- Dublin Core Advisor Committee, Dublin Core -standardin kehittäjäryhmä

Kirjastoalan seminaarit ja tapahtumat

- Preservation Management Summer School. Digitoinnin ja konservoinnin seminaari 18. - 22.6. Mikkelissä ja Helsingissä
- FinELib-päivä. 30.5.
- Nordic Digital Library Seminar. 17.10.

Meneillään olleet mittavat yhteistyöprojektit

Elektroniset aineistot ja niiden tiedonvälitys

- Elektra pro – Elektroninen julkaiseminen ja sen tekijänoikeuksiin liittyvien käytäntöjen kehittäminen
- Eva III – elektronisen verkkoaineiston hankinta ja arkistointikokeilu
- FinELib – käyttöliittymähanke
- ONE-2 – kehittää Z39.50-standardiin perustuvia ohjelmistoja kirjastojärjestelmien välistä tiedonhakua ja luettelointitietojen siirtoa varten
- Nordic Metadata II – kehittää työkaluja elektronisiin dokumentteihin

sisällytettäviä tekijän itsensä laatimia kuvailuja varten

- Dieper - tieteellisten artikkeleiden digitointi ja niiden välitys
- Nedlib – kehittää kansalliskirjastoille menetelmiä ja välineitä elektronisten julkaisujen arkistointia varten
- Tecup – luo käytäntöjä elektronisen aineiston tekijänoikeuksien hallinnoimiseksi
- Aurora – menetelmien kehittäminen sekä historiallisten lehtien mikrofilmien digitointi
- VESA -verkkosanastoprojekti, kehitti Yleisen suomalaisen asiasanaston maksuttoman verkkoversion
- KAKS - Kansallisen kirjastoverkon standardiperusta, kehittää Z39.50- ja ISO ILL -standardien sovellusohjeet Suomea varten
- SVUC - Scandinavian Virtual Union Catalogue, kehittää periaatteet pohjoismaisten yhteisluetteloiden yhdistämiseen virtuaaliseksi yhteisluetteloksi
- Nordic Web –Archive – pohjoismaisten kansalliskirjastojen hanke, joka kehittää kansallisten web-arkistojen käyttöohjelmistoa

Tutkimustoiminta ja kulttuuriperintö

- Jean Sibeliuksen teosten kriittisen laitoksen julkaisuhanke
- Lyyra - suomalaisten säveltäjien sävellyskäsikirjoitusten ja yksityisarkistojen kartoitus ja keruu sekä tietokannan luominen

Konservointimenetelmät

- Paperin neutralointi - tutkii eri neutralointimenetelmiä eri paperityypeille

---

KIRJASTON
HALLINTOELIMET

Kirjaston johtokunta

Professori Seppo Hentilä,
puheenjohtaja
Ylikirjastonhoitaja Kai Ekholm
Professori Mariam Ginman
Ylitarkastaja Annu Jylhä-Pyykönen
Professori Maarit Kaimio
Kirjastonhoitaja Rita Käkälä
Johtaja Sauli Laitinen
FK Samu Niskanen
Kirjastotoimenjohtaja Keijo Perälä
Professori Reijo Työrinoja

FinELib ohjausryhmä

Rehtori Petteri Paronen,
puheenjohtaja
Pääjohtaja Jussi Huttunen
Ylikirjastonhoitaja Esko Häkli
Johtaja Arvo Jäppinen
Professori Sanna Järvelä
Ylikirjastonhoitaja Päivi Kytömäki
Pääsiihteeri Kaj Malm
Professori Lea Sistonen
Vararehtori Raija Sollamo
Toimistopäällikkö Hannu Taskinen

Amerikka-kirjaston
neuvottelukunta

Ylikirjastonhoitaja Esko Häkli,
puheenjohtaja
Lehtori Erkki Berndtson
Lehdistö- ja kulttuuriasiainneuvos
Stacy White
Lähetystösihteeri Jacqueline Ward
Kirjastonjohtaja Liisa Kujanpää
Professori Matti Rissanen

Helsingin yliopiston
kirjastojen atk-
neuvottelukunta

Kirjastonjohtaja Tuula Ruhanen,
puheenjohtaja
Palvelupäällikkö Ari Muhonen
Informaatikko Ulla Neuvonen
Tietotekniikkapäällikkö Olli-Pekka
Rissanen
Informaatikko Tiina Äärilä

ORGANISAATIO

HELSINGIN
YLIOPISTON
KIRJASTON
TEHTÄVÄT

Helsingin yliopiston kirjaston tehtävänä on sen lisäksi, mitä laissa säädetään, toimia tieteellisten kirjastojen valtakunnallisena palvelu- ja kehittämissyksikkönä sekä huolehtia alan kotimaisen ja kansainvälisen yhteistoiminnan edistämistä. Kirjasto vastaa omalla toimialallaan kansallisen kulttuuriperinnön ja muiden kansallisten kokoelmien ylläpidosta sekä niihin liittyvästä tiedonvälityksestä ja tietopalvelusta.

YLIOPISTOASETUS § 25

HELSINGFORS
UNIVERSITETS-
BIBLIOTEKS
UPPGIFTER

Utöver vad som bestäms i lagen har Helsingfors universitetsbibliotek till uppgift att vara en riksomfattande service- och utvecklingsenhet för de vetenskapliga biblioteken och att främja det inhemska och internationella samarbetet på området. Biblioteket svarar på sitt område för bevarandet av det nationella kulturarvet och för övriga nationella samlingar samt för informationsförmedling och informationstjänst i anslutning till den.

UNIVERSITETSFÖRORDNINGEN § 25

Kuvitus seuraavista kirjaston näyttelyistä

Tiedenäisiä

Terra Cognita

Suomi tieteen Euroopassa

Kun sävellän niin maalaan

Takakansi: kirjaston tunnus, Erik Bruun

ISSN 1456-6796

GRAAFINEN SUUNNITTELU: JARI SILVENNOINEN

PAINO: ERWEKO PAINOTUOTE OY

HELSINKI 2001